

СНОРИ СТУРЛУСОН

САГА ЗА ХАРАЛД ХОРФАГРЕ

Част 3 от „Земният кръг“

Превод от норвежки: Румяна Сиромахова, 2003

chitanka.info

Харалд бил на десет години, когато наследил кралството. Той бил много едър, силен, красив и умен, а също и сръчен в спортните игри. Неговият вуйчо Гюторм предвождал свитата и стоял зад управлението на страната. Той бил херцог^[1] на войската. Когато Халвдан Сварте умрял, в страната нахлули различни владетели. Първи бил крал Гандалв, а след него братята Хогне и Фруде, синовете на Йойстайн, крал на Хедмарк.

Хогне Корюсон прегазил голяма част от Рингерице. Хаке Гандалвсон тръгнал с триста души през долините към Вестфолд, възnamерявайки да изненада Харалд. Крал Гандалв се намирал в Лунде. Той смятал да прекоси фиорда и да се озове във Вестфолд. Херцог Гюторм обаче разбрал за това, съbral войската си и тръгнал заедно с Харалд. Отправил се срещу Хаке. Срещали се в една долина, разразила се битка, която спечелил крал Харалд. Там били убити крал Хаке и голяма част от хората му. Оттогава това място се нарича Хакадал^[2].

Крал Харалд и херцог Гюторм тръгнали да се връщат, но през това време крал Гандалв нахлул във Вестфолд. Двете войски препуснали една срещу друга. Започнал се страшен бой. Крал Гандалв избягал в кралството си, но изгубил по-голямата част от войската си. Когато синовете на крал Йойстайн научили за случилото се, побързали да съберат войска. Поканили Хогне Корюсон и херс Гюдбранд на среща в Рингсакер.

2. След боя крал Харалд и херцог Гюторм потеглили към Опландия с хората, които им останали. Те избрали пътя през горите. Успели да разузнаят къде ще се срещнат кралете на Опландия и пристигнали на уреченото място в полунощ. Постовете не забелязали нищо и войската успяла безпрепятствено да се приближи до къщите, в които спели Хогне Корюсон и Гюдбранд. Двете сгради били подпалени, но синовете на Йойстайн успели да изскочат навън с хората си. Разразил се жесток, но кратък бой, в който Хогне и Фруде загинали.

След като четиридесетте владетели били убити, Харалд с помощта на родственика си Гюторм покорил Рингерице, Хедмарк, Гюдбрандсдал, Хаделандия, Тотен, Ромерике и цялата северна част на Вингюлмарк. След това крал Харалд и херцог Гюторм воювали няколко пъти с крал Гандалв. Накрая крал Гандалв загинал и крал Харалд завзел цялото кралство южно от река Раюм.

3. Крал Харалд изпратил хора за Гида — дъщерята на краля на Хордаландия, Айрик. Тя се намирала във Валдрес при един начетен земевладелец, който се занимавал с възпитанието ѝ. Харалд искал да я направи своя наложница, защото била не само хубава, но и на подходяща възраст. Когато пратениците пристигнали при нея и предали съобщението на краля, тя гордо отговорила, че не иска да загуби своята девственост заради един крал, чието кралство не е поголямо от няколко общини. „Мисля, че е странно това, казала тя, че няма крал, който иска да завоюва цяла Норвегия и да бъде единствен неин владетел, като крал Горм в Дания или Айрик в Упсала!“ Пратениците сметнали това за прекалено двусмислен отговор и я попитали какво точно иска да каже. Казали, че Харалд е велик крал и е направил достатъчно, за да задоволи изискванията ѝ. Тъй като тя отговорила по начин, който не очаквали, пратениците не успели да измислят как да я отведат със себе си против нейното желание и се приготвили да отпътуват обратно. Когато тръгнали, Гида ги изпратила и по пътя поговорила с тях. Помолила ги да предадат на крал Харалд, че само при едно условие би се съгласила да му стане жена — ако той покори цяла Норвегия и управлява свободно като крал Айрик в Швеция и крал Горм в Дания. „И преди всичко, казала тя, мисля, че той с право може да се нарече крал на народа!“

4. Пратениците се върнали при крал Харалд и му предали отговора на девойката. Те казали, че била дръзка и неразумна. Посъветвали краля да изпрати голяма войска и да я отвлече, за да я засрами. Тогава крал Харалд отговорил, че Гида не е казала нищо лошо, нито е направила нещо неправилно. Той казал да ѝ благодарят за думите: „Тя ми напомни нещо, казал той, за което е странно, че не съм мислил преди“. Казал също: „Обещавам и нека Бог, който ме е създал, ми е свидетел, че няма да си отрежа косата, нито ще я среща, докато не превзема цяла Норвегия или не умра.“ Херцог Гюторм му благодариł за тези думи и казал, че да спазиш дадената дума е постъпка на крал.

5. Така двамата родственици събрали голяма войска и тръгнали — първо към Опландия и после през Гюдбрандсдал и планината Довре на север. Когато стигнали до селището Опдал, кралят заповядал да бъдат избити всички мъже и къщите да бъдат подпалени. Хората разбрали за тази заповед и които успели — избягали към Оркдал, към Гаюлдал или в гората. Някои помолили за мир и го получили всички

онези, които се присъединили доброволно към краля. Нямало повече съпротива, докато влезли в Оркдал. Там хората оказали отпор и се разразила първата битка с крал Гритинг. Крал Харалд победил и Гритинг бил пленен, а голяма част от войската му била избита. Крал Гритинг положил клетва за вярност на крал Харалд. След това целият народ на Оркьолафилке минал под управлението на крал Харалд и всички станали негови поданици.

6. Крал Харалд въвел закон, според който във всички земи, през които минавал, чифлиците ставали негово притежание, а всички свободни земевладелци — големи и малки, били длъжни да плащат поземлени налози. Във всяка област кралят поставял по един ярл да управлява по законите и реда на страната и да събира глоби и налози. Една трета от събраното се полагало на ярла за разходи по домакинството и земите му. Всеки ярл имал най-малко четири херса, всеки от които получавал по двадесет марки за пирове. Ярлът бил длъжен да има по шестдесет войници в кралската войска, а херсът — по двадесет. Крал Харалд увеличил толкова много налозите и глобите, че всеки ярл имал повече власт от когото и да е предишнен крал. Това се разчуло в Тронхайм и много знатни личности пристигнали при крал Харалд, за да се присъединят към него.

7. Говори се, че ярл Хокон Грютгардсон се присъединил с голяма войска към крал Харалд край Йорландия. След това крал Харалд нахлул в Гаюлдал, влязъл в бой с двама крале, убил ги и завзел кралствата им — Гаюльолафилке и Стриндафилке. Управлението на Стриндафилке възложил на ярл Хокон. След това крал Харалд влязъл в Стърдал и повел трета битка. Спечелил и нея и превзел областта.

Тогава населението на Тръонделаг се обединило. Дошли четирима крале — тези на Вардал, Скогн, Спарбигяфилке и Индеръой. Последният притежавал и Йойнафилке. Те тръгнали с войските си срещу крал Харалд. Разразила се битка, в която той победил. Някои от кралете били убити, а други избягали. Крал Харалд победил в повече от осем битки в Тронхайм, убил осем крале и накрая превзел областта.

8. На север, в Намдал, имало двама братя крале — Харлауг и Ролауг. В продължение на три лета те градили висока могила гробница от камъни, скрепени с вар и дървени греди. Когато я завършили, те чули, че Харалд приближавал с войската си към тях.

Тогава крал Харлауг взел много храна и пие на и влязъл в гробницата с единадесет души. После заповядал да я затрупат.

Крал Ролауг се изкачил на височината, където обикновено сядали с брат си. Той заповядал да пригответ трона му и седнал в него. Заповядал да сложат възглавница на пейката за краката, където обикновено сядали ярлите. После кралят се преместил от трона на пейката и сам се провъзгласил за ярл. След това Ролауг се срещнал с крал Харалд, предложил му страната си и помолил да му стане поданик, като му разказал какво е направил преди това. Крал Харалд запасал един меч на колана му, закачил един щит на врата му и го провъзгласил за свой ярл. Казал му да се приближи до трона и предал Намдъюлафилке на негово управление.

9. Крал Харалд заминал за Тронхайм и останал там до края на зимата. Той избрал това място за свой дом. Тук построил най-голямото си имение, наречено Ладе. През зимата се оженил за Оса — дъщерята на ярл Хокон Грютгардсон, когото издигнал на извънредно висок пост.

През пролетта Харалд заповядал да пригответ корабите. През зимата по негово наредъдане бил построен дракар^[3], изцяло съоръжен, на който качил кралската дружина и берсерките. Кралят бил особено придирчив към избора на украса за дъгата на юта^[4], защото тя носела кралските белези. На борда пътували берсерките. Никой нямал право. В кралската свита имали право да участват само най-добрите по сила и издръжливите. Кралят имал извънредно богат избор — можел да избира войниците си от всички области, които завладявал. Имел голяма войска, много кораби и много сановници го следвали в неговите пътувания.

Хорнклуве разказва в своята „Глимдропа“, че преди този морски поход крал Харалд се бил и със силните бонди^[5] от Опдалскуг.

*Сложил шлема, гърмящият хъвдинг
нареди да се свири за бой.
Отдъхваше винаги той
преди удар срещу разбойнициите нагли,
преди да възседне за битка
полюшващите се коне на Грине^[6].
Сълнчевият щит високо над мачтата огря.*

*Дълбоко умислен бе той.
Могъщ във битка като бог,
той разбойници те в ада прати —
вълчата лавина
срещуха безстрашните негодници —
преди да отведе в морето той
пълчищата змии и години.
Камъни срещу щитовете полетяха
и хора неговата сила разпияха.*

10. Крал Харалд се отправил с флотата си от Тронхайм към Мьоре. В тази област властвал крал Хюнтув, чийто син се наричал Сулве Клуве. И двамата били големи воини. Крал Нокве, който управлявал Румсдал, бил баща на майката на Сулве. Когато разбрали за настъплението на Харалд, тези владетели събрали многочислена войска и излезли срещу него. Срещнали се край Сулшел. Разразила се голяма битка, която крал Харалд спечелил. А Хорнклуве разказва:

*Корабът от север приближи,
така че щитоносните бойци
се озоваха в битка
срещу двамата крале.
Властелините се поздравиха
напрегнати без думи —
свистящата във въздуха стрела
и песента на щита бяха поздравите.*

И двамата крале били убити, а Сулве се измъкнал с бягство. Така крал Харалд покорил и тези две области. Той останал там през цялото лято и създал закони и наредби за народа. През есента, обаче, той заминал отново на север към Тронхайм.

Рагнвал, ярлът на Мьоре, син на Йойстайн Глумра, се присъединил към Харалд още през лятото. Кралят го направил владетел на областите Нурмьоре и Румсдал, като наредил да му бъде оказвана помощ от страна на всички сановници и селяни. Дал му и

достатъчно кораби, за да пази страната от нашествия. Хората го нарекли ярл Рагнвал Могъщия или Съобразителния. Казват, че и двете имена му подхождали. Крал Харалд прекарал зимата в Тронхайм.

11. През пролетта Харалд събрал голяма войска в Тронхайм и заявил, че ще отплава към Сюнмьоре. Сулве Клуве прекарал цялата зима във военни походи и грабил в Нурмьоре. Той убил много от подвластните на крал Харалд, а други ограбил. Същата зима посетил своя роднина крал Арнвид в Сюнмьоре. Когато разбрали, че крал Харалд се запътил към тях, двамата събрали войска и тръгнали срещу него. Те имали за какво да му отмъщават.

Сулве Клуве отишъл на юг при крал Аюдбъорн във Фюрдане и го помолил да се присъедини с войската си към него и крал Арнвид. Той казал: „Ясно е, че сега всички ние имаме само един избор — да се вдигнем срещу крал Харалд. Имаме достатъчно сили за това. И нека съдбата реши на чия страна да бъде победата. В противен случай трябва да останем роби на Харалд. Няма оправдание за мъжете, които не искат да надминат славата на Харалд. Моят баща смяташе, че е по-добре да загине в бой за своето кралство, отколкото да бъде васал на крал Харалд.“ Сулве бил толкова убедителен, че крал Аюдбъорн обещал да му помогне. Той събрал войска и веднага тръгнал на север към крал Арнвид. Така тримата се сдобили с огромна войска.

Тогава научили, че крал Харалд идва от север. Срещнали се в Сулшел. Според обичая, когато се биели на борда, корабите се закрепвали един към друг и воините се биели на щевена. Така направили и в тази битка. Крал Харалд разположил кораба си срещу този на крал Арнвид, където битката била най-ожесточена и загивали воини и от двете страни. Накрая крал Харалд толкова освирепял и побеснял, че обърнал кораба си с борда напред и толкова силно ударил с него, че част от фигурите, украсяващи носа на кораба на Арнвид, отлетели чак до мачтата, а други паднали в морето. Крал Харалд превзел кораба, а Сулве и хората на Арнвид избягали. Самият Арнвид загинал на кораба си. Хорнклуве разказва:

*Копиеносци бранеха богоизбрания,
диви стрелите пищяха,
Скогюл^[7] гърмеше,*

*кръв алена от раните шуртеше;
когато за владетеля сипадаха
безжизнени мъже от щевена,
меч удари в щита
и този, който го обагри, победи.*

От страна на крал Харалд загинали ярл Асгают и ярл Асбьорн, както и братята на жена му и синове на ярла на Ладе Хокон — Грютгард и Харлаюг. Минало доста време от този случай. Тогава Сулве направил набег и нанесъл големи щети в страната на крал Харалд.

12. Крал Харалд покорил Сюнмьоре. Братът на крал Аюдбьорн — Вемюнд все още властвал във Фирдафилке. Тъй като била късна есен, крал Харалд и хората му сметнали, че той няма да отплава на юг към Стад. Кралят оставил ярл Рагнвал да управлява Нурмьоре, Сюнмьоре и Румсдал. По онова време той разполагал с много хора. Самият крал Харалд се върнал в Тронхайм.

Същата зима ярл Рагнвал тръгнал по суша към Айд и оттам на юг към Фюрдане. Изпратил съгледвачи след крал Вемюнд и през нощта пристигнал в Наюстдал, където кралят пирувал. Рагнвал обградил къщата, в която се намирал Вемюнд, и я изгорил заедно с краля и още деветдесет души. След това при ярл Рагнвал дошъл Берле-Коре с голям кораб и много воини. Двамата отплавали на север към Мьоре. Ярл Рагнвал си присвоил корабите на крал Вемюнд, както и цялото движимо имущество, до което успял да се добере. Берле-Коре заминал на север при крал Харалд и станал негов воин. Той бил велик берсерк.

През пролетта Харалд отплавал към южното крайбрежие и покорил Фирдафилке. След това потеглил на изток към Викен. Той оставил за свой наместник във Фирдафилке ярл Хокон Грютгардсон. Веднага след това ярл Хокон поканил ярл Атле Кльощаия да напусне Согн и да стане ярл на Гаюлар, какъвто бил преди това, и му казал, че крал Харалд дава на него, Хокон, Сигнафилке. Атле отговорил, че ще запази и двете, но преди това иска да говори с краля. Двамата започнали спор, докато накрая събрали войските си и се срещнали в битка край Фялер в Ставенесвог. Ярл Хокон загинал, а ярл Атле бил

смъртно ранен. Хората му отплавали с него към Атльой, и там Атле починал. А Йойвинд Скалдеспил разказва:

*На Хокон воина
оръжието бе погребано
в битката с оръжия.
На Фрьой потомъкът отдаде
живота си край Фялер
в грохота от мечове.
Там падна и дружина от приятели —
край сина на Грютгард при Ставенес...*

13. Крал Харалд отплавал с войската си на изток към Викен, но спрял в Тъонберг, който бил търговски град. Кралят останал тук четири години. Харалд научил, че кралят на Швеция Айрик Емюндсон покорил Вермландия и наложил данъци на населението във всички горски селища в страната. Той стигнал съвсем на север до Вестерготландия и на запад до морето. Цялата тази земя шведският крал прибавил към своите владения, като от всички поданици поискал данъци. Той оставил ярл Ране Гаютске да управлява тези места. Владенията му се простирали от Свинесунд до река Гота. Бил могъщ ярл.

До крал Харалд достигнали думите на шведския крал, че ще завладее толкова земя във Викен, колкото са имали Сигюрд Ринг и синът му Рагнар Лудброк. Тази земя включвала Ромерике, Вестфолд и Вингюлмарк, включително областта на юг от Вингюлмарк, и се простирава на запад до Гренмар. Хората от тези земи били готови да се подчинят на шведския крал. Това съвсем не се харесало на крал Харалд. Той веднага свикал тинга на бондите във Фолден и им казал, че това би било измяна спрямо родината и краля. Някои от хората се заклели в своята невинност, други трябвало да платят глоби, за да излязат от положението, а трети били наказани. Така през лятото кралят обиколил цялата област. През есента отплавал към Ромерике и постъпил по същия начин. Когато дошла зимата, крал Харалд научил, че шведският крал Айрик е на пиршество със свитата си във Вермландия.

14. Крал Харалд тръгнал на изток през Айдскуг и пристигнал направо във Вермландия, където оставил хората си да пируват.

Там имало един земевладелец на име Оке, който бил най-почитаният човек в областта. Оке бил възрастен и много богат. Поканил крал Харалд на гости. Кралят обещал да дойде в уреченото време. Оке поканил и крал Айрик в същия ден. Земевладелецът имал голяма стара стая за гости. Той заповядал да построят и една нова, не по-малка от старата. С голямо старание изградили новото помещение и го облицовали с нови тъкани гоблени.

Когато гостите пристигнали, Айрик и хората му били настанени в старата стая за гости, а Харалд и свитата му — в новата. Всички съдове били разделени така, че Айрик и хората му се хранили и пили в стари, но позлатени и красиво украсени паници и рогове, а крал Харалд и неговите хора получили нови съдове за хранене, обковани със злато. Всичко било чисто и подредено. Пиенето било еднакво добро и за двете страни. Някога Оке бил един от воините на Халвдан Сварте.

Когато дошъл последният ден от пиршеството, кралете се приготвили да тръгват и слугите извели конете им. Тогава Оке се приближил до Харалд и му представил дванадесетгодишния си син Обе. После Оке казал: „Господарю, ако мислите, че е проява на приятелство гостоприемството, което ви оказах на пиршеството, вземете в замяна моя син на служба при вас. Давам ви го за прислужник.“ Кралят му благодарил с много красиви думи за гостоприемството и обещал в замяна искреното си приятелство. Оке дал скъпи дарове на краля.

После той отишъл при шведския крал, който бил облечен и готов за път. Крал Айрик не бил вече толкова весел. Оке се приближил със скъпи и хубави дарове и ги поднесъл на краля. Айрик промърморил нещо и пришпорил коня си. Оке го настигнал по пътя и го заговорил. Пътят минавал през близката гора. Когато навлезли в нея, кралят запитал Оке: „Зашо направи различни гостни за мен и крал Харалд и даде на него по-добрата? Нали си мой поданик?“ — „Аз не съм искал да ощетя Вас и хората Ви на това пиршество — казал Оке, — но ако е имало стари гоблени там, където Вие пихте, то е защото сте вече стар. Крал Харалд е в разцвета на годините си и затова наредих да се подредят нови тъкани около него. Тъй като обаче Вие ми напомнихте,

че би трябало да съм Ваш поданик, аз знам само, че съм толкова Ваш власал, колкото и Вие сте мой господар.“ Тогава кралят изтеглил меча си, пронизал смъртоносно Оке и препуснал в далечината.

Когато крал Харалд се качил на коня, помолил да повикат Оке. Хората му го потърсили, но тъй като не го открили, препуснали натам, накъдето тръгнал крал Айрик. На пътя намерили Оке мъртъв. Хората се върнали и предали това на краля. Харалд заповядал да донесат тялото на Оке, а самият той препуснал колкото може по-бързо след крал Айрик. Когато двамата се съзрели един друг, те препуснали още по-бързо, докато крал Айрик стигнал гората, разделяща Готландия от Вермландия. Тогава крал Харалд се върнал обратно във Вермландия, покорил страната и започнал да убива хората на крал Айрик, където и да ги срещнел по пътя си. През зимата крал Харалд тръгнал обратно към Ромерике.

15. И така, през зимата крал Харалд отплавал с корабите си към Тъонсберг. Той минал през фиорда и превзел Вингюлмарк. Цялата зима кралят прекарал на борда на военния си кораб и грабил в Ранrike. А Турбьорн Хорнклуве разказва:

*По Юл ще пие той навън,
ако сам реши това предводителят-крал,
играта на Фройд^[8] ще играе;
огнището отдавна му омръзна
и семейният уют, котлите,
топлата женска стая
и меките ръкавици.*

Готите от цялата страна се събрали и се приготвили за отбрана.

16. През пролетта, когато ледовете започнали да се топят, готовите запречили река Гота с върлини, за да отрежат пътя на крал Харалд към вътрешността на страната. Кралят продължил с корабите си нагоре по реката, но спрял при върлините, слязъл с войската си на брега и опустошил земите по двата бряга, като изгорил и селищата. А Хорнклуве разказва:

*На юг в морето в битката
другаря на бойците победи,
ръката си кралят положи
с твърда воля над земя и народ.
Всяващ страх шлем владетелят сложи,
кораби и мачти разлюля към земята,
за колове привързани като елени за стобор.*

След това готите препуснали надолу към брега с голяма войска. Много хора загинали, но крал Харалд спечелил победа. А Хорнклуве разказва:

*Мечът хапеше черни и бели,
силният крал на кралете се биеше,
копия пееха, свистяха,
звънтяха размахвани секури.
Високо към бойците с наранени шии
копията рязко изпищяха.
Стрелците — неприятели на готите,
грабнаха победата накрая.*

17. Крал Харалд пребродил с голяма войска обширни части от Готландия. Бил се много пъти по двата бряга на река Гота и обикновено печелил тези битки. В една от тях загинал Ране Гаютске. Крал Харалд покорил цялата страна северно от Гота и западно от Венерн, както и цялата Вермландия. Когато се завърнал оттам, той оставил херцог Гюторм да пази и защитава тази земя, като му дал много мъже на разположение. Самият крал тръгнал към Опландия и останал там известно време. След това заминал на север, през планината Довре към Тронхайм, където спрял за по-дълго. Тук вече той се замислил за деца. Двамата с Оса имали четирима синове — Гюторм, близнаките Халвдан Сварте и Халвдан Kvite^[9] и Сигфрид. Всички отрасли в Тронхайм за чест и слава.

18. От юг достигнали слухове, че цели пълчища от жители на Рогаландия, Агдер и Телемарк са се събрали и са тръгнали въоръжени на поход. Подстрекатели били кралят на Хордаландия — Айрик, кралят на Рогаландия — Сюлке и неговият брат ярл Суте, кралят на Агдер — Шютве Богатия и неговият син Туре Хакланг. От Телемарк пристигали двамата братя Руал Риг и Хад Жестокия.

Когато Харалд научил за това, веднага тръгнал с многочислена войска и военни кораби на юг покрай брега и от всяка област, през която минавал, към него се присъединявали още хора. Когато стигнали до Стад, крал Айрик научил за това. Тогава той също съbral войска, колкото могъл, и отплавал на юг, за да се срещне с войската, която идвала от изток, и да се присъедини към нея. Всички се събрали край Ярен и навлезли в Хафрасфюрд.

Там била стаена войската на крал Харалд. Разразила се голяма битка^[10]. Боят бил жесток и продължителен, но накрая крал Харалд спечелил победа, а крал Айрик, крал Сюлке и неговият ярл Суте загинали. Туре Хакланд разположил кораба си срещу кораба на крал Харалд. Туре бил голям берсерк. След тежко сражение той паднал убит. Корабът му бил насечен. Крал Шютве избягал на малък скалист остров, лесен за отбрана. Цялата му войска също избягала — някои от воините по море, други — по суша, и всички се отправили към Ярен. А Хорнклуве разказва:

*Чу ли ти, че в Хафрасфюрд
жестоко са се били
достойният крал
и богатият Шютве.
Дошли от изток кнари^[11]
за надпревара жадни,
със зейнали гърла
и драскотини по кърмата.
Те бяха натоварени с войници
и бели щитове,
с ирландски копия
и мечове от Валандия.
Берсерките крещаха озверели,*

*където битката най-страшна беше;
на вълчите кожи^[12] разнесе се воят,
оръжието метално потрепери в боя.
Подложиха на изпитания безстрашния,
научи ги да се спасяват с бягство
великият нормански крал,
който живее в Ютстайн.*

*Когато битката за малко стихна,
той обърна морските коне.
По щитовете удари се сипеха,
преди Хакланг да загине.
Омръзна му страната
заради гравата да пази
и кралят гръмогласен
хълма взе за щит.*

*По пасбищата се измъкнаха
тези, що ранени бяха;
издигнаха опашката,
скриха главата си в хладния вятър.
Отзад издигнаха защита
от блескавите щитове
воините разсъдливи,
когато камъните удряха по тях.
Войниците от изток
тръгнаха с последни сили
за своята родина
от Хафрасфюрд през Ярен —
жадуваха те медовина.*

19. След тази битка крал Харалд не срещал никаква съпротива от населението на Норвегия. Неговите най-големи врагове били избити. Други избягали по суша, а те били много. По това време била заселена голяма част от пустеещите земи. Така се появили Йемтландия и Хелсингландия. По тези места много преди това живеели норвежци.

В размирните времена, когато крал Харалд покорил цяла Норвегия, започнало заселването и на други земи в океана като

Фааръой^[13] и Исландия. Имало поход и към Ялтландия^[14]. Много от знатните сановници избягали от крал Харалд и тръгнали в завоевателни походи на запад. Зимували на Оркньой^[15] и Сюдеръой^[16]. През лятото нахлували в Норвегия и нанасяли големи щети на страната. Други знатни мъже минали на служба при крал Харалд, станали негови приближени и изградили страната заедно с него.

20. Така крал Харалд станал абсолютен монарх на Норвегия. Тогава той си спомнил какво му казала високомерната девица. Изпратил хора да я доведат и се оженил за нея. Те имали пет деца — Олув, Рьорек, Сигтриг, Фруде и Тургилс.

21. Крал Харалд имал много жени и деца. Една от жените му се казвала Рагнил — дъщеря на Айрик, кралят на Иландия. Наричали я Рагнил Достойната. Техният син се казвал Айрик Блудъокс^[17]. Друга от жените на Харалд била Сванил, дъщеря на ярл Йойстайн. Тя му родила Улав Гайщадалав, Бьорн и Рагнар Рикел. Освен това Харалд бил женен и за Осил — дъщеря на Ринг Дагсон, кралят на Рингерице. Тя му родила четири деца: Даг, Ринг, Гюдрьод Ширя и Ингеяр.

Разказват, че когато се оженил за Рагнил Достойната, Харалд изоставил другите си девет жени. Хорнклуве споменава това:

*Той през планини премина
и през девици над дузина,
от Хедмарк всички бяха —
от род хологаландски.
Кралят многопочитан
взе съпруга от Дания.*

Децата на краля отраснали при майките си. Херцог Гюторм кръстил най-големия му син със собственото си име. Той сложил момчето на коленете си и станал негов духовен баща. Взел го със себе си във Викен, където го отглеждал в дома си. Когато кралят отсъстввал, херцогът управлявал Викен и Опландия.

22. Крал Харалд научил, че викинги плячкосвали Вестландия. През зимата те се стаявали по западното крайбрежие. Всяко лято

кралят обикалял с корабите си тези места, по островите и устията на реките. Когато забележели флотата му, викингите бързо изчезвали и повечето отплавали в открито море. Всичко това омръзно на краля и едно лято тръгнал с корабите си към океана. Първо стигнал до Ялтландия и избил всички викинги, които не успели да му се изпълъзнат.

После прочистил от тях Оркньой и Сюдервой, където опустошил всичко. Кралят водил множество сражения и всички завършвали с победа за него. Някои от битките водил в Шотландия и когато пристигнал на запад в Ман, не намерил никого, защото хората, дочули за неговите подвизи, изплашени избягали. Те взели със себе си всичко, което можели да носят. Щом крал Харалд и воините му влезли в страната, за тях не била останала никаква плячка. А Хорнклуве разказва:

*Много щитове в града
край морето той отнесе;
казват, победил на пляжа
ненаситният моряк от река Нид,
докато накрая,
шотландската войска
ужасена в бяг удари
и напусна си страната
заради краля храбър.*

По същото време загинал Ивар, синът на ярла на Мьоре — Рагнвал, и за обезщетение, когато заминал на изток, кралят оставил на Рагнвал Оркньой и Ялтландия. От своя страна Рагнвал ги отстъпил на брат си Сигюрд и останал на запад. Тогава кралят удостоил Сигюрд с титлата ярл. Пристигнали синът на Улав Квите^[18] — Тущайн Раюд и Аюд Прозорливия и се присъединили към него. Тримата нахлули в Шотландия и превзели Катанес^[19] и Сюдерландия^[20], чак до Екялсбаке. Ярл Сигюрд убил Мелбридж Тан, който бил шотландски ярл. Прибръзал главата му към ремъка на седлото си, но зъбите, които му избил, се забили в крака на Сигюрд, раната се възпалила и той

умрял. Бил погребан в Екялсбаке. След него за една година управлението на островите поел синът му Гюторм, който починал, без да има деца. Тогава датските и норвежките викинги се заселили на тези острови.

23. Крал Харалд гостувал на ярла на Мьоре — Рагнвал. По това време цялата страна вече била негова. Кралят влязъл в банята, пуснал косите си, които не били подстригвани и сресвани в продължение на десет години. Хората го наричали Харалд Люва^[21], но Рагнвал отрязал косите на краля и му дал ново име — Харалд Хорфагре. Всички, които видели краля след това, казали, че наистина името е сполучливо, защото той имал великолепна гъста коса.

24. Рагнвал, ярлът на Мьоре, бил любимец на краля и той го издигнал на висок пост. Рагнвал бил женен за Хилд, дъщерята на Ролв Невя. Имали двама сина — Ролв и Туре. Ярл Рагнвал имал и извънбрачни синове — Халад, Айнар и Ролаюг. Те били вече големи мъже, когато техните братя от брака на баща им били още деца. Ролв бил огромен викинг. Той бил толкова тежък, че никой кон не можел да го издържи. Затова навсякъде ходел пеш. Наричали го Ганге-Ролв^[22]. Той често нападал по крайбрежието.

Едно лято след завоевателен поход той влязъл от изток във Викен и нападнал крайбрежието. В същото време крал Харалд се намирал там и сериозно се ядосал, когато разбрал за това, защото бил забранил грабежите в страната. Кралят поискал от тинга да обяви Ролв извън закона. Когато Хилд, неговата майка, научила за това, помолила краля за милост към Ролв. Харалд обаче бил бесен и не удовлетворил молбата ѝ. Тогава Хилд съчинила следното:

*Ти отхвърляш едноименник на Невя,
страната който пази —
на селяните братът смел.
Защо така суровси, господарю?
Опасно е да проявяваш вълчия си нрав
срещу подобен вълк, о, владетелине.
Не би бил той добър
към кралската дружина,
ако я срещне във гората.*

Ролв отпътувал към Сюдербъй. Оттам той правил набези във Валандия^[23], като си осигурил едно обширно владение, по-голямата част от което заселил с норвежци. Нарекли тази земя Нормандия. Ето защо ярлите в Нормандия произхождат от рода на Ролв. Синът му Вилялм бил баща на Рикард, а той — баща на Рикард Втори, баща на Роберт Лангспаде, баща на Вилялм Бастард — крал на Англия. От неговия род произлизат всички крале на Англия.

Кралица Рагнил живяла само три години след пристигането си в Норвегия. След нейната смърт синът ѝ от крал Харалд — Айрик, дошъл за обучение при херс Туре Роалдсон във Фюрдане.

25. Една зима крал Харалд пирувал в Опландия и наредил да се подготвят пиршества в дома му в Тофте. Вечерта преди Юл, докато кралят седял край масата си, на вратата застанал Свое и изпратил един човек да помоли краля за разрешение да се приближи до него. Кралят се ядосал на тази молба и по същия мъж изпратил гневния си отказ. Свое го върнал вътре и му казал да предаде на краля, че той е същият финландец, на когото кралят преди години обещал да посети дома му от другата страна на склона. Тогава кралят станал, излязъл навън и заявил, че ще спази дадената дума. Той минал склона въпреки протестите на някои от хората си.

Когато Харалд пристигнал, бил посрещнат от дъщерята на фина — Сньофрид, а тя била най-красивата жена, която бил виждал досега. Тя подала на краля съд с медовина. Той го поел заедно с ръката ѝ и усетил внезапна искра да минава през тялото му. Приискало му се да легне с нея още същата нощ. Свое обаче казал, че няма да получи нищо, ако кралят не вземе дъщеря му за законна съпруга.

Така Харалд се оженил за Сньофрид и я любил с толкова силна страсть, че забравил всичко друго. Родили му се четирима сина — Сигурд Рисе, Халвдан Холег, Гюдрьод Люме и Рагнвал Ретилбайне. След това Сньофрид починала. Мъртва, тя не променила цвета си — била толкова свежа и румена, като заспала. Кралят стоял непрекъснато наведен над нея и очаквал да оживее. Така минали три години. Той тъгувал по нея, а всички останали тъгували, че той е изгубил ума си.

За да излекува лудостта му, при него пристигнал лекарят Турлайв Спаке. Той бил хитър и започнал да лекува краля със следните думи: „Не е странно, кралю, че помниш колко красива и благородна е била тази жена и че си я почел с пурпурни възглавници и драперии, така

както тя е поискала. Но ти не почиташ себе си, а и нея също, като я оставяш да лежи толкова дълго, без да смениш тъканите под нея.“

Веднага щом я извадили от ложето й, ужасно зловоние и смрад се разнесли от тялото на мъртвата. Бързо направили клада и я запалили. Тогава от трупа започнали да излизат червеи, жаби, гущери и всякакви ужасни твари. Така Сньофрид се превърнала в пепел, а кралят се съвзел и възвърнал ума си. Станал силен като преди, започнал да управлява кралството си, да се радва на приближените си, както и те на него, а народът в кралството — на всички.

26. След като крал Харалд разбрал, че финландката си е послужила с магия, за да го обвърже, той толкова се ядосал, че прогонил синовете, които тя му родила, и не искал да ги види повече. Но Гюдрьод Люме отишъл при Тюдолв, който бил негов духовен баща, и го помолил да го придружи при краля, защото бил любимият приятел на Харалд. По това време кралят бил в Опландия. Привечер Тюдолв и Гюдрьод пристигнали при него. Седнали пред вратата на гостната и се постарали да не ги разпознаят. Кралят пристъпил, огледал пейките с хора и медовината пред тях и промълвил:

*Обичат много медовина
моите стари воини;
седят там с бяло в косите;
защо са винаги тъй много?*

Тогава Тюдолв отговорил:

*Получихме удар в главата
в онази игра с меча
за златните едри монети;
един за всички бяхме тогава.*

После Тюдолв си свалил шапката, а кралят го познал, пристъпил към него и го приветстввал с добре дошъл. Тюдолв го помолил да приеме синовете си: „Те биха искали да получат полагащото им се

възпитание и ако ти можеш, им го дай.“ Кралят обещал да изпълни желанието му и най-напред помолил Тюдолв да приеме отново при себе си Гюдрьод. Сигюрд и Халвдан изпратил в Рингерике, а Рагнвал в Хаделандия. Те направили така, както им казал кралят, и всички израснали силни и красиви мъже, добре образовани и умели в спортните игри. Крал Харалд намерил спокойствието си и в страната настанили мир и добруване.

27. Рагнвал, ярлът на Мьоре, научил, че брат му Сигюрд загинал и че викинги нахлули в страната. Тогава той изпратил сина си Халад на запад. Халад се сдобил с титлата ярл и тръгнал с голяма войска. Когато пристигнал на Оркньой, той се заселил там. През есента, през зимата, през пролетта — викингите нахлевали по всяко време в земите му. Правили набези по бреговата ивица. Тогава на Халад му омръзноало да седи на островите, изоставил задълженията си на ярл и се сдобил с правото да притежава феодално имение. След това отплавал към родината си Норвегия.

Когато ярл Рагнвал научил това, порицал Халад за постыпката му и казал на синовете си, че не приличат на своите родители. Тогава Айнар отговорил: „Ти смяташ, че не съм поумнял. Аз нямам за какво да остана тук. Мога да замина на островите на запад, ако ми помогнеш. И ще ти съобщя нещо, което ще ти хареса — никога повече няма да се върна в Норвегия.“ Рагнвал казал, че наистина много се радва на това, че синът му няма да се върне: „Заштото не вярвам потомците ти да наследят нещо от тебе, тъй като всички в рода на майка ти са родени роби“. Рагнвал дал на Айнар дълга гребна ладия, намерил му екипаж и Айнар отплавал на запад в открито море.

Когато стигнал до Оркньой, той се натъкнал на две викингски ладии. Това били Туре Трешег^[24] и Калв Скюрва^[25]. Айнар веднага влязъл в бой с тях и ги победил, като убил и двамата. За този случай било изречено следното:

*Тогава той дал Трешег на трола;
Турв-Айнар убил Скюрва.*

Наричали го Турв-Айнар^[26], защото наредил да се изрежат чимове и да ги използват вместо дърва, тъй като на островите нямало гори. И така, ярл Айнар останал там. Той бил едър едноок мъж с отблъскващ вид и най-вече изключително жесток.

28. Херцог Гюторм, който отсядал предимно в Тьонсберг, държал в ръцете си властта над Викен и защитавал страната, когато кралят отсъстввал. Тя била изложена непрекъснато на нападения от страна на викингите. Постоянно се водели боеве и в Готландия, докато неин крал бил Айрик Емюндсон. Той починал на десетата година след като Харалд Хорфагре станал крал на Норвегия.

29. Айрик бил наследен от сина си Бьорн. Той останал крал на Свитюд в продължение на петдесет години. Бьорн бил баща на Айрик Победоносния и Улав, който пък бил баща на Стирбьорн. Херцог Гюторм се разболял и умрял в Тьонсберг, тогава крал Харалд поверил управлението на кралството на сина си, който също се казвал Гюторм.

30. Когато крал Харалд станал на четиридесет години, много от синовете му били вече зрели мъже. По един или друг начин обаче всички те започнали да стават подозрителни към него, защото кралят не дал владения на никого от тях, а оставял ярли да управляват областите. Синовете на краля смятали, че един ярл е по-низш по произход от един кралски син.

Една пролет Халвдан Холег и Гюдрьод Люме тръгнали с голяма дружина и нападнали неочеквано Рагнвал, ярла на Мьоре. Обградили къщата му и я изгорили заедно с него и още шестдесет души. След това Халвдан приготвил три гребни ладии, сформирал екипажи и отплувал в открито море. Гюдрьод се задържал в земите, които преди това принадлежали на ярл Рагнвал. Когато крал Харалд научил за това, той веднага тръгнал срещу Гюдрьод с голяма войска. Гюдрьод нямал друг изход освен да се предаде. Кралят го изпратил на изток в Агдер. Начело на Мьоре кралят поставил Туре, сина на ярл Рагнвал, и го оженил за дъщеря си Олов. Така ярл Туре наследил владенията на баща си.

31. Халвдан Холег пристигнал неочеквано на Оркньой и Айнар веднага избягал оттам. Същата есен обаче се върнал и нападнал Халвдан. След кратък бой привечер Халвдан избягал. През нощта Айнар и хората му спали в шатрите си, а сутринта на развиделяване потърсили бегълците по островите и убили всички, които успели да

хванат. Тогава Айнар казал: „Какво е това, което виждам там на остров Ринанс — птица или човек? Скоро ще се изправи и отново ще легне!“ Хората му тръгнали натам, намерили Халвдан Холег и го пленили. Привечер ярл Айнар съчинил тези строфи, преди да отиде на бой:

*Виждам на Ролв една от ръцете
или на Ролаюг е тя;
копието полетя
към враговете —
за нашия баща да отмъстим сме длъжни.
Довечера, докато в бой летим,
над рибата и птицето седи в Мьоре, тъжен седи
ярл Туре и мълчи.*

Айнар се приближил към Халвдан и изрязал в тялото му орел, като забил острите на меча си в трапчинката на гръдената му кост, изрязал от гръбначния му стълб всички ребра и изхвърлил белите му дробове навън. Така дошъл краят на Халвдан. Айнар съчинил:

*Аз отмъстих за гибелта на Рагнвал,
правилата норките смениха;
опората на хората загина,
това е моет дял за делото.
Хвърляйте сега, новобранци бързи,
камъни по Холег!
Победители сме ние.
Ще му платя сурово.*

След това Айнар се заселил на островите. Когато тази случка се разчула в Норвегия, братята на Халвдан поискали да си отмъстят и всички ги подкрепили. А Айнар съчинил следното:

Моята гибел мнозина желаят,

*но имат си причина,
мъжете от родовете знатни,
не и малките деца.
Но преди да ме убият,
няма да узнаят
кой от нас ще си намери
в ноктите орлови края.*

32. Крал Харалд събрал екипаж и заминал с голяма войска към Оркньой. Когато Айнар чул това, отплавал за Катанес. И съчинил друга строфа:

*Не един лицемерен брадатко
покой не ще намери заради няколко глупака,
а аз — защото аз убих на този остров
младия син на краля.
Казват, че той е опасен за мен,
той — победеният крал;
ще пронижда щита на Харалд,
не ме е страх.*

Между двамата сновели пратеници и парламентьори, докато накрая си насрочили среща, на която ярлът предал всичко във владение на краля. Харалд осъдил Айнар и всички свободни земевладелци на островите да заплатят шестдесет марки в злато. Селяните сметнали, че това е прекалено много и тогава ярлът им предложил той да плати глобата, но в замяна да получи правото на собственост върху чифлиците и земите им. Те се съгласили на това — бедните, защото нямали пари, а по-богатите, защото мислели, че ще си върнат именията, когато поискат. Ярлът изплатил сумата на краля и през есента тръгнал към дома си. Постепенно ярлите завладели земите на Оркньой и си присвоили всички чифлици до времето, когато Сигюрд Лудвесон ги върнал на земевладелците.

33. Гюторм, синът на крал Харалд, заминал на поход във Викен. Той плавал с кораби близо до брега и акостиран в устието на река Гота.

Сулве Клуве пристигнал и влязъл в бой с него. Гюторм загинал. Халвдан Сварте и Халвдан Квите тръгнали на завоевателни походи по крайбрежието. В една тежка битка в Естландия Халвдан Квите загинал.

Айрик бил възпитан при херс Туре Руалдсон във Фюрдане. От синовете си Харалд обичал и ценял най-много него. Когато Айрик бил на дванадесет години, кралят му дал пет дълги ладии и той тръгнал на война първо по крайбрежието на страната, после на юг към Дания, Фрисландия и Саксландия. Той отсъствал три години. После отплавал на запад и грабил в земите на Шотландия, Бретландия, Ирландия и Валандия. Така отсъствал още четири години. След това тръгнал на север към Финмарк и Бярмеландия. Там преминал през голяма битка, в която спечелил победа. Когато се върнал във Финмарк, неговите хора открили в една землянка необикновено красива жена. Тя им казала, че се казва Гюнил и че баща ѝ, Осюр Тоте, живее в Хологаландия. „Аз дойдох тук, за да усвоя изкуството на магията от двама финландци, които са най-добрите във Финмарк. Сега те са на лов, но когато си дойдат, ще ме поискат и двамата. Те са толкова хитри, че надушват следите като кучета и са толкова добри скиори, че нищо не може да им избяга — нито човек, нито животно. Убиват всичко, което им се изпречи, и всички, които приближат това място. А щом се разсърдят, земята се преобръща, щом я погледнат; ако спрат очи на жива твар, тя пада мъртва. Вие в никакъв случай не трябва да заставате на пътя им. Аз ще ви скрия тук в землянката, за да може, ако ви се удаде случай, да ги убиете.“ Те се съгласили и тя ги скрила. Взела един ленен чувал, в който те предположили, че има пепел, бръкнала с ръце в него и поръсила вътре в землянката и вън от нея. Малко след това финландците се върнали. Попитали кой е идвал, но тя отговорила, че никой не е влизал, финландците се изненадали, защото забелязали следите около землянката. Не успели обаче да намерят никого. Запалили огън и си приготвили храна. Когато се нахранили, Гюнил оправила леглото си. Докато Гюнил спяла през трите последни нощи, те двамата не заспивали от ревност един към друг. А сега тя казала: „Елате да легнете от двете ми страни.“ Финландците веднага приели поканата ѝ, а тя поставила ръцете си под главите им. Те веднага заспали, но тя ги събудила. Те пак бързо заспали и то толкова дълбоко, че не можели да бъдат събудени по никакъв начин. Тя ги изправила, а

те продължили да спят. Гюнил взела два тюленови меха и ги сложила на главите им, като ги овързала пътно чак до ръцете. Едва тогава направила знак на кралските войници. Те скочили, взели оръжието на финландците, убили ги и извлекли телата им извън землянката. През останалата част от нощта времето било толкова лошо, че не можели да пътуват, но сутринта тръгнали към кораба. Те взели Гюнил със себе си, отвели я при Айрик и той отплавал с войската си на юг към Хологаландия. Там Айрик извикал при себе си Осюр Тоте и му казал, че иска дъщеря му за жена. Осюр дал съгласието си. Айрик се оженил за Гюнил и заминал с нея на юг.

34. Крал Харалд навършил петдесет години. Много от синовете му възмъжали, други умрели. Мнозина били твърде опасни, за да останат в страната и освен това воювали помежду си. Те гонили кралските ярли от владенията им, а някои от тях убивали. Крал Харалд призовал тинга в източната част на страната и събрали жителите на Опландия. Пред тях той провъзгласил синовете си за крале и издал закон, според който потомците на неговия род ще получават кралство по бащина линия, а владение — по майчина. Той разделил кралството си между всички свои синове. Оставил Вингюлмарк, Ромерике, Вестфолд и Телемарк на Улав, Бьорн, Сигтраг, Фруде и Тургилс. Хедмарк и Гюдбранд сдал поверил на Даг, Ринг и Рагнар. На синовете на Сньофрид дал Рингерике, Хаделандия и Тотен, както и принадлежащите към тях околности. На Гюторм дал Ранрике от река Гота до Свинесунд и го оставил да отбранява сухоземните граници на страната. Обикновено кралят отсядал във Вестландия. Рьорек и Гюдрьод били в неговата свита и често пирували в Хордаландия и Согн.

Айрик останал при баща си — него кралят обичал най-много от всички свои синове. Dal му Хологаландия, Нурмьоре и Румсдал. Тронхайм разделил между Халвдан Сварте, Халвдан Квите и Сигрьод. На всички синове той давал половината от приходите от данъци и налози, получавани от тези области. Освен това те били поставени на едно стъпало по-високо от мястото, което заемали ярлите, и на едно стъпало под самия крал. Но всеки от синовете му можел да заеме мястото си едва след неговата смърт. Самият крал възлагал надеждите си на Айрик, жителите на Тронхайм трябвало да очакват за владетел

Халвдан Сварте, жителите на Викен и Опландия щели да получат най-доброя.

От всичко това произтекли нови размирици и брожения между братята. Тъй като всеки от тях смятал, че кралството, което получава, е твърде малко, те започнали да воюват помежду си. Гюторм бил убит в битка от Сулве Клуве при устието на река Гота. Тогава Улав получил неговото кралство. Халвдан Квите загинал в Естландия. Халвдан Холег — на Оркньой. Крал Харалд дал военен кораб на Тургилс и Фруде и те заминали на завоевателен поход. Грабили в земите на Шотландия, Бретландия и Ирландия. Това били първите норвежци, превзели Дъблин. Казват, че Фруде умрял от отрова. Тургилс дълго властвал в Дъблин, докато накрая ирландците го убили.

35. Айрик Блудъокс искал да стане крал на кралете и да властва над братята си. Същото искал и крал Харалд. Баща и син били непрекъснато заедно. Рагнвал Ретилбайне властвал в Хаделандия. Той се научил да прави магии и станал голям магьосник. Крал Харалд не понасял магьосниците. В Хордаландия имало един маг на име Витгайр. Кралят му наредил да престане да се занимава с магии. Той отговорил в стихове:

*Било лошо, казват,
вълшебните слова
на старците и бабите,
и на децата ние да редим,
а има право на това Рагнвал —
синът на Харалд най-любим
там в Хаделандия.*

Когато крал Харалд чул тези думи, изпратил веднага Айрик Блудъокс в Хаделандия. Той изгорил брат си заедно с още осемдесет магьосници в собствения му дом. За тази своя постъпка Айрик получил голяма похвала. Една зима Гюдрьод Люме пристигнал в Квине, за да поздрави своя духовен баща Тюдолв. Той имал шхуна с екипаж и смятал да пътува на север към Рогаландия. Тогава Тюдолв съчинил следното:

*Не напускай зелената поляна,
преди да просветне небето.
Гюдрьод, не влизай в океана,
скали днес рине морето.
Тук трябва ти да почакаш,
дорде отмине грозният вятър,
той всичко днес унищожава
извън спокойния Ярен.*

Въпреки думите на Тюдолв Гюдрьод тръгнал. И когато се отдалечил от Ярен, шхуната потънала в бурното море и всички се издавили.

36. Бьорн, синът на крал Харалд, владствал във Вестфолд и повечето време отсядал в Тъонсберг. Рядко предприемал военни походи. В Тъонсберг често акостирали търговски кораби от Викен, от далечните северни области на страната, от Дания и от Саксландия. Крал Бьорн имал търговски кораб, който пътувал до други страни, и го снабдявал със скъпи и необходими вещи. Братята му го наричали „търговския пътник“, или „търговец“. Бьорн бил умен, спокоен и разсъдлив мъж. Казват, че бил добър владетел. Бьорн имал спокоен и успешен брак и син на име Гюдрьод.

Айрик Блудъокс дошъл от изток с военни кораби и много войници. Той поискал от брат си Бьорн да му даде налозите и данъците, които Харалд получавал от Вестфолд. Обикновено Бьорн сам ги носел на краля или изпращал специален куриер за това. Така че не поискал да променя нещата и отказал на Айрик, който го изнудвал и за храна, шатри и пиене. Двамата братя си разменили остри думи. Така или иначе, Айрик не получил нищо и си заминал от града. Вечерта Бьорн също напуснал града в обратна посока — към Сем. Айрик обаче се върнал и през нощта тръгнал след Бьорн. Той пристигнал в Сем, когато другите вече седели пред чашите. Айрик обкръжил къщата, в която се намирал Бьорн, но той и хората му изскочили навън, готови да се отбраняват. В боя Бьорн и много от хората му загинали. Айрик взел голяма плячка и заминал на север. Тази случка не харесала на жителите на Викен, а и Айрик не се радвал на голяма обич в тази

област. Плъзнал слух, че ако крал Улав пристигне, ще отмъсти за Бьорн.

Днес крал Бьорн лежи погребан в Могилата на търговеца в Сем.

37. Крал Айрик заминал през зимата за Мъре и останал да пирува в Селва, но когато крал Халвдан Сварте научил това, отишъл там с голяма войска и обградил къщата, в която бил Айрик. Той бил сам в нея и успял да се измъкне навън. Скрил се в гората. Халвдан и хората му изгорили имението и всички в него. Айрик стигнал до крал Харалд и му разказал за случилото се, а кралят страшно се ядосал. Съbral голяма войска и тръгнал срещу жителите на Тръонделаг и Тронхайм. Като разбрал това, крал Халвдан събрал войската и корабите си и отплавал към Статсбигд. Крал Харалд спрял край Райншлета. Двамата с Халвдан Сварте имало един уважаван човек на име Гюторм Синдре, който бил служил на Харалд. Гюторм бил скъп приятел и на двамата крале.

Той бил голям скалд и създад балади и за двамата. Те поискали да му платят, но той отказал да вземе парите и им казал, че има молба към тях. Обещали му да я изпълнят. Тогава Гюторм отишъл при крал Харалд и го помолил за помирение с Халвдан. И от двамата поискал едно и също — мир. Кралете толкова много го уважавали, че сключили примирие. Много други известни по това време личности подкрепили Гюторм. Едно от условията на сключения мир било крал Халвдан да получи отново цялата земя, която притежавал преди, но в замяна трябвало да остави на спокойствие брат си Айрик. За това, което разказахме, Юрюн Скалдмъй съчинил стихотворение в Сендебит:

*Харалд Хорфагре, зная,
усети пъкления план на Халвдан
и реши господарят на меча,
че не е тъй страшен тоз владетел.*

38. Когато крал Харалд отсъстввал, Тронхайм бил управляван от Хокон Грютгардсон, ярл на Ладе. Кралят го ценял най-много в Тръонделаг. След смъртта на Хокон синът му Сигурд поел властта над страната и станал ярл на Тронхайм. Той живеел в Ладе. При него

пораснали двама от синовете на Харалд — Халвдан Сварте и Сигрюод. Преди това за тяхното възпитание се грижил баща му Хокон. Сигюрд бил връстник на синовете на Харалд и бил женен за дъщерята на ярл Туе Таянде — Берлют. Нейна майка била дъщерята на Харалд Хорфагре — Олув Орбот. Ярл Сигюрд бил един изключително умен човек.

Когато започнал да оства, крал Харалд все по-често се задържал в големите си имения Олрекстад в Хордаландия, Сайм, Фитяр, Ютстайн и Авадснес на Кармой. Когато наблизил седемдесетте, крал Харалд станал отново баща. Една жена на име Тура му родила син. Родът й бил от Мостер. Тура била представителна и красива жена и била определена за кралска наложница. По онова време мнозина — и мъже, и жени, работили като присуга при краля, ако били от знатен род. Било голяма чест за човек да кръщава децата на високопоставените. Когато наблизило времето да ражда, Тура пожелала да замине при Харалд, който бил в Сайм, докато тя се намирала в Моетер. Тура отплавала с ладията на ярл Сигюрд. През нощта слезли на сушата и тя родила момче върху една каменна тераса над водата. Ярл Сигюрд го напръскал с вода и го кръстил на баща си Хокон, ярл на Ладе. Момчето пораснало красиво и едро и много приличало на баща си. Харалд не отделил момченцето от майка му и докато детето било малко, двамата останали в кралското имение.

39. По това време крал на Англия бил Адалстайн^[27]. Той току-що бил завоювал своето кралство. Хората го наричали Победоносец и Вярващия. Той изпратил един от хората си в Норвегия при крал Харалд. Когато пристигнал, пратеникът се приближил към краля, подал му меч, инкрустиран със злато, сребро и скъпоценни камъни, и казал: „Това е един меч, който крал Адалстайн те моли да приемеш.“ Крал Харалд хванал дръжката на меча и пратеникът веднага добавил: „Ти го хvana така, както кралят пожела, и сега ще бъдеш негов васал, защото докосна неговия меч“.

Крал Харалд разбрал, че му била направена магия, но той нямал намерение да става васал на никого. Постъпил, както обикновено — всеки път, когато у него се надигала ярост или чувстввал объркане, той се овладявал, потискал чувствата си и външно приемал нещата спокойно. Така направил и сега. Посъветвал се с приятелите си и

всички били единодушни, че трябва да оставят пратениците да си тръгнат невредими.

40. Следващото лято крал Харалд изпратил в Англия една ладия, на която пътувал като негов представител Хаюк Хоброк. Той бил велик воин и скъп приятел на краля. Харалд му доверил сина си Хокон. Хаюк пристигнал в Лондон, където имало голямо празненство. Когато приближили гостната, Хаюк казал на хората си как трябва да се държат, когато влязат вътре. Той им казал, че този, който влезе първи вътре, трябва да излезе последен и всички трябва да стоят в една редица до масата, като всеки държи меч от лявата си страна, скрит под наметалото му. После влезли в залата, където имало тридесет мъже. Хаюк се приближил до краля и го поздравил. Кралят го приветствал. Тогава Хаюк вдигнал момчето и го поставил на коленете на Адалстайн. Кралят го погледнал и попитал Хаюк защо прави това. Той отговорил: „Крал Харалд те моли да приемеш на служба едно момче, което да бъде възпитано в твоя двор.“ Кралят се ядосал и издърпал меча си, канейки се да убие момчето. „То е на твоите колене — казал Хаюк — и всеки миг можеш да го унизиш, ако пожелаеш, но с това няма да премахнеш всички синове на Харалд от пътя си.“ След тези думи Хаюк и хората му излезли бързо от залата. Те се отправили към ладията си, после към открито море и колкото се може по-бързо се върнали в Норвегия при крал Харалд. Той бил доволен, защото според обичая всеки, който отглежда детето на друг човек, стои по-ниско по достойнство от бащата на детето. Във взаимоотношенията на кралете е естествено всеки да иска надмощие над другия на всяка цена, но никой не губи достойнството си в този случай и остава крал в своята страна до смъртта си.

41. Крал Адалстайн покръстил Хокон и го възпитал в правата вяра, в добродетели и изискано поведение. Крал Адалстайн много го обичал, дори повече от собствените си роднини, и по същия начин го обичали всички, които го познавали. Той бил наречен Възпитаникът на Адалстайн. Бил много учен и умел в спортните игри. Раствял като извънредно едър, силен, красив, умен, красноречив младеж и добър християнин. Крал Адалстайн подарил на Хокон меч със златна дръжка и много здраво острие. С него Хокон пронизал мелничен камък и оттогава нарекли този меч Квернбит^[28]. Това бил най-добрият меч,

който някога е влизал в Норвегия. Хокон го притежавал до последния си час.

42. Когато станал на осемдесет години, крал Харалд вече толкова трудно се движел, че не му се искало нито да пътува из страната, нито да се занимава с кралството. Тогава завел сина си Айрик до трона и му предал властта. Другите му синове обаче научили за това. Харалд Сварте седнал на трона в Тронхайм с подкрепата на местното население. След смъртта на Бьорн Търговеца неговият брат Улав поел властта над Вестфолд. При него растял синът на Бьорн — Гюдрьод. Синът на Улав, Тригве, бил почти връстник на Гюдрьод. И двамата били талантливи и изпълнени с ентузиазъм. Тригве бил много едър и силен.

Когато жителите на Викен научили, че населението на Хордаландия приело Айрик за крал, те веднага провъзгласили Улав за свой крал. Това съвсем не се харесало на Айрик. Две години след това Халвдан Сварте починал внезапно на един пир в Тронхайм. Плъзнал слух, че кралицата майка Гюнил платила на една врачка да сипе отрова в питието му. След това жителите на Тронхайм избрали Сигюрд за крал.

43. След като предал абсолютната власт над страната на Айрик, крал Харалд живял още три години. По това време се намирал в Рогаландия или в Хордаландия — във владенията, които притежавал там. Айрик и Гюнил имали син, когото крал Харалд кръстил на свое име и казал, че това дете ще стане крал на страната след баща си Айрик. Крал Харалд омъжил повечето си дъщери за синовете на местни ярли и те създали големи родове.

Кралят се разболял и починал в Рогаландия. Погребали го в каменна могила. Днес в Хаугесунд се издига църква. От северната страна непосредствено до гробището в двора лежи надгробният камък на крал Харалд, същият този камък, който се намирал вътре в гробницата върху гроба му. Камъкът е дълъг 13,5 стъпки и е почти два лакътя широк. В средата на гробницата е погребан крал Харалд. Един камък е изправен до главата му и един при краката; над тях лежи каменна плоча и от двете ѝ страни са иззидани каменни стени. Камъните, които се намирали в гробницата по онова време и за които разказваме, сега лежат в гробището на църквата.

Учените хора твърдят, че Харалд Хорфагре бил извънредно красив мъж, силен и едър, щедър, дружелюбен и обичан от своите хора. Той бил голям воин през първата половина на живота си и по всичко личи, че това е било значението на голямото дърво, което било червено в най-долната си част и което сънуvalа неговата майка, преди да го роди. Нагоре клоните на дървото били красиви и покрити със зеленина — това било знак за разцвета на неговото кралство. Върхът на дървото бил бял и от това можело да се предположи, че Харалд ще остане и ще побелее. Множеството клони и разклоненията им предвещавали неговото потомство, което щяло да се разпростре над цялата страна и всички крале на Норвегия щели да водят произхода си от неговия род.

44. През годината след смъртта на Харалд Айрик взел всички приходи на краля във Вестландия. Улав взел всичко от Викен. Сигюрд, техният брат, взел приходите в Тръонделаг. Това предизвикало недоволството на Айрик. Плъзнал слух, че той се готви да използва сила срещу братята си, за да получи абсолютната власт над страната така, както неговият баща, кралят, му я завещал. Когато Улав и Сигюрд разбрали това, започнали да си разменят пратеници. После се събрали на тинг. Сигюрд отишъл във Викен през пролетта. Той и Улав се срещнали в Тъонсберг.

Същата пролет Айрик съbral голяма войска и с много кораби се отправил към Викен. Крал Айрик случил на добър попътен вятър и плавал ден и нощ, без да спира. Никой не успял да забележи приближаването му. Когато пристигнал в Тъонсберг, Улав и Сигюрд се били разположили на хълма край града. Айрик имал много по-голяма войска от тях и победил в битката. Улав и Сигюрд били убити. Положили двамата в отделни гробници на хълма, където загинали.

Айрик обиколил Викен и го покорил. Той останал там през цялото лято. Тригве и Гюдрьод избягали в Опландия. Айрик бил едър мъж, красив, силен и изключително храбър — един велик воин и победител. Но той носел в себе си дива ярост и бил жесток и неприветлив. Съпругата му Гюнил била необикновено красива и умна жена, но се занимавала с магии, думите й носели скрити послания, била двулична и жестока. Деца на Айрик и Гюнил били Гюторм, Харалд, Рагнфьод, Рагнил, Арлинг, Гюдрьод и Сигюрд Сleva. Всички те били красиви и многообещаващи.

[1] *Херцог* — средновековна благородническа титла, която стои в юрархическата стълбица след краля и ярла. ↑

[2] *Хакадал* — долината на Хаке. ↑

[3] *Дракар* — голям военен кораб с драконова глава върху дъгата на юта. ↑

[4] *Ют* — предната част на кораб или ладия. ↑

[5] *Бонди* — свободни селяни, които изграждат автономната структура в средновековна Скандинавия. ↑

[6] *Полюшващите се коне на Грипне* — корабите. ↑

[7] *Скогюл* — валкюра. Валкюрите са митични същества, които решавали изхода от битките. Казват, че те сервирали и храната във Валхала, приказното царство на мъртвите. ↑

[8] *Играта на Фрьой* — битката. ↑

[9] *Квите* — Белия. ↑

[10] *Битката при Хафрасфюрд* според историците се е състояла през 872 г., но най-новите изследвания показват, че годината е 900. ↑

[11] *Кнари* — вид кораби от викингско време, които са по-малки от т. нар. дълги кораби. Все още се спори дали кнарите са военни или по-скоро търговски кораби. Смята се, че този клас кораб е започнал като военен и постепенно с развитието на дългите кораби се е превърнал в търговски. Със сигурност се знае, че кнарите са се използвали като военни кораби през IX и в началото на X век. ↑

[12] *Вълчите кожи* — берсерки, облечени във вълчи кожи. ↑

[13] *Фаарьой* — дн. Феръорски острови. ↑

[14] *Ялтландия* — дн. Шетландски острови. ↑

[15] *Оркньой* — дн. Оркнейски острови. ↑

[16] *Сюдеръой* — дн. Хебрийски острови. ↑

[17] *Блудъокс* — Кървавата секира. ↑

[18] *Улав Квите* — Улав Белия, норвежки крал в Дъблин (853–871 г.). ↑

[19] *Катанес* — днешен Кейтнес, североизточна Шотландия. ↑

[20] *Сюдерландия* — днес Садърленд. ↑

[21] *Люва* — Гравата. ↑

[22] *Ганге* — Пътя. ↑

[23] *Валандия* — северозападната част на днешна Франция. ↑

[24] *Трешег* — дървената брада. ↑

[25] *Скюрва* — Краставия. ↑

[26] *Айнар* — Чима. ↑

[27] *Адалстайн* — крал на Англия (924–940 г.). ↑

[28] *Квернбит* — Който отхапва от мелничния камък. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.